

sosialurin

telf. 1 47 20. 118 20
box 76, 3800 Tórshavn
p/f sosialurin

Útgevandi: Fyritaks-
og blaðstjóri: Tórfinn Smith (ábyrgd)
Blaðmenn: Hogni Djurhuus
Jóhann Mortensen
Jan Müller
Lýsingar: Arne Thomsen
Uppseting: Sosialurin
Prent: Dimmalætting

Tos og reyp

»FISKIVINNAN er í trupulleikum. Vit missa rættindi aðrastaðni, og tað gerst trengri á heimaleiðunum. Vit mugu troyta aðrar ALTERNATIVAR vinnumøguleikar. Byggja upp idna, byrja fiskaaling og fremja bygdamenning. Arbeidspláss til smábygdarnar. Vit mugu stuðla øllum tiltøkum, ið bera á hesa leið...»

... Á TINGSINS røðarapalli, og útvarpið er við mikrofonini. Hetta eru tey orð, ið hin føroyski politikarin anno 1980 hevur at bera okkum. Orð, sum hvørki kosta pening ella stríð — men sum geva atkvøður og eina ávísa víðing.

VIT KUNNU skjótt verða á einum máli um, at tað mugu skapast alternativir vinnumøguleikar, sum ikki endiliga skulu hava beinleiðis tilknýti til fiskivinnuna. Men longur røkkur semjan heldur ikki.

LAT TAÐ tí verða sligið fast beinanvegin! Við vøkrum orðum skapa vit ongar alternativar vinnumøguleikar. Gerðir mugu til — og eisini okkara løntu politikarar mugu vera við til at fremja gerðirnar.

MANGIR framskygdir og virkisfýsnir menn og kvinnur brúka friløturnar og egnan pening til at royna ymsar nýggjar vinnumøguleikar. Politikararnir siga, at vit eiga at stuðla tilik- um monnum — og stuðul er júst tað teimum tørvar — fyrri at kunna fara í gongd av álvara.

MEN VIT eru jú í Føroyum. Mangir eru fyrimunnir at búgva á hesum klettum — men eitt, sum eyðkennir okkum í stóran mun, er øvundsjúka, missálit og klandur. Og eisini tað eyðkennir okkum, at tað er so avgerandi, hvønn politiskan flokk tú hoyrir til — fyrri at kunna vera góður nokk og tí stuðlaður.

TÍ VERÐA mangir av okkara framskygdu monnum køvdið á hálvári leið. Summir koma longri. Teir klára at gera tær neyðugu fyri- reikingarnar og skulu so fara í gongd. Teir skriva umsóknir, sum tó verða liggjandi hjá teimum mongu myndugleikum og stovnum — verða jarðaðar har.

Í BLAÐNUM í dag er ein grein um aling av kræklingi í Føroyum. Følagið Atlantic Shellfish, sum situr inni við ógvuliga virðismiklum tilfari frá egnum royndum, hevur nú biðað í meira enn trý ár at fáa loyvi til at byrja eina royndarframleiðslu.

HÓAST slík mál hava skund, skulu tey ganga vanligu gongdina íggjgnum búrokratiska maskinariði — og verða á leiðini tarnað av misstrúgvandi politikarum og embætismönnum. Heldur átti viðgerðin av tilikmálum at verið framskundað og ikki sett í sama bás sum eitthvørt tilvildarligt byggjari.

TIL politikararnar! Tað eru tit, sum eiga at fáa tilik mál íggjgnum sum skjóttast. Tit, sum tosa um álvaran av alingartarvinnu. Orðum áleina kann »eingin« liva av. Ella?

Gev fiskinum frið at gýta

Vit hoyra nú um, at lögtingið hevur eina ógvuliga áhugaverda sak til viðgerðar. Tað er einki minni enn at geva fiskinum frið í gýtingartíðini, og so liggur nær fyrri at spyrja: Nær er gýtingartíðin?

Tað er skjótt at svara. Gýtingartíðin er triggjar mánaðir, og eru hesir februar, mars og apríl. Tað mesta fiskurin gýtur, er í mars og apríl, og er tað av allra størsta týðningi, at hesir triggjar mánaðirnar verða friðaðir fyrri gørn og trol, frá 1. februar til 1. mai.

Fiskurin, ið gýtir, tekur ikki húk við agni á. Hann heldur seg á botninum, og síðani vit fingur

ekkoloddini, ber væl til at fylgja við, hvussu hann ber seg at. Tá hann so er liðugur at gýta, er áhugavert at siggja, hvussu nógv hann leggur eftir sge. Botnurin er tá púra fjaldur, sum eisini er skilligt, tí fyrst hevur fiskurin sprænt rognið úr sær, og so hevur hannfiskurin sprænt silið úr sær.

Nú skuldi ein trú, at lögtingsmenn vóru so mikið at sær komnir, at teir skiltu, hvørja ólukku ein ella fleiri trolarar, ið koma tóvandi gjøgnum hesa torvu av fiskayngli, gera.

Tað frættist, at ein ávisur lögtingsmaður nýliga skal hava sagt í tinginum, at gørn gera ikki

fiski, sum gýtir, ónaðir, og at húkurin ger mesta skaðan. Tað er at harmast um, at tilikir tåpulingar standa í tinginum. Og hesin sami lögtingsmaður sigur seg hava hesar upplýsingar frá fiskifrøðingi. Eg skal ikki siga nógv um fiskifrøðing, men tá talan var um at geva trolbátum loyvi á landleiðini, fingur vit at vita frá ávisum fiskifrøðingi, at tað lógu dungar av reyðsprøkum á botninum — deyðar av elli, og tað ráddi um at trola dúgliga langt inn.

Royndirnar hava prógv, at ikki bert í hesum førri er skeivt met, og at ein ikki má vera ov góðtrúgvinn.

Skilamaðurin Esmar

Fugl segði einaferð í útvarpinum um garna-fiskiskap: Drepið allan seyðin tá hann kemur fram móti lembing, og vita so hvussu nógv bóndin drepur á heystinum.

Hetta er rámandi bilæt av garna veiði, men teir, ið fiska við gørn, gera einki annað enn tað, teir hava loyvi til, og allir vilja hava. Men her eigur lögtingið at siga, at frá í dag og til 1.1. 1981 er loyvt at fiska við gørn, men so er loyvið úti. Og tá eigur lögtingið at geva garna-bátunum ein hóskandi studning til umleggjan til aðra veiði.

Gamal fiskimaður

Um álitismannaskipanina

Nú ein álitismaður er koyrdur úr vinnu á einum arbeidsplássi í Tórshavn, má ein spyrja seg sjálvan, hvat tað yvirhøvur nyttar at hava álitismenn á arbeidsplássum? —

Sum álitismannaskiparin er nú, skal álitismaðurin veljast av arbeidsfólkunum, men aftaná hetta val skal arbeidsgevarin góðkenna valið, tó soleiðis, at um arbeidsgevarin vrakar tveir álitismenn, skal hann taka hin triðja. Álitismaðurin skal syrgja fyrri, at arbeidsfólk fer síðiliga fram á arbeidsplássinum.

Hvat hevur hann so at gera sum álitismaður? Í øðrum londum er tað so, at ein álitismaður er valdur av arbeidsfólkunum til at hjálpa teimum, tá ið trupulleikar eru á arbeidsplássinum. Hann skal vera tann, ið arbeidsfólk lita á, ikki ein órindasveinur fyrri arbeidsgevaran.

Tað er ógvuliga ódámigt, at arbeidsgevarin skal góðkenna álitismann-

in, tí tað vil siga, at hann helst vrakar tann, sum fólkið dámar best og velur tann, ið hann kann makta, um konfliktil verða. Tað er líka ódámigt, at ein álitismaður kann sigast upp við bert 14 daga freist, sjálvt um grundgeving kreyst, tí okkurt páskot kann arbeidsgevarin altíð finna, t.d. at tað ikki er arbeidsfólk til øll. Men næsta dag setur hann kanska nýggj fólk, tí nú er aftur arbeidsfólk, bert ikki til persónar, sum hann ikki dámar. Um ein gerðarættur gongur imóti uppsøgnini skal álitismaðurin hava 6 vikurs løn; í øðrum londum er ein álitismaður valdur imóti uppsøgn soleiðis, at hann skal vera tann seinasti, sum verður uppsagdur um tað ikki er arbeidsfólk til øll, og verður hann koyrdur, hevur hann rætt til at bliva á arbeidsplássinum í fleiri mánaðir.

Onki er at undrast á, at eingin torir at vera álitis-

maður í Føroyum. Heldur hann seg til sáttmálan um álitismannaskipanina, verður hann órindasveinur arbeidsgevarans og illa dámdur millum arbeidsfólkini, og arbeidsfólk hann fyrri, at arbeidsfólk skal fáa bestar umstøður á arbeidsplássinum, verður hann koyrdur av arbeidsgevaranum. Men uttan álitismenn standa arbeidsfólkini rættiliga veikt, tá ið tey hava trupulleikar á arbeidsplássinum, tí eingin teirra torir at beklaga seg — tey kunnu jú sjálvi sigast upp uttan ávaring.

Her er eitt álvarsligt brek í tí føroyska vælferðarsamfelagnum, og tað kreyst at bota um rættindini hjá álitismönnum og kvinnum beinanvegin.

Einn álitismaður ella -kvinna eigur at vera valdur av arbeidsfólkunum sjálvum. Krav um at arbeidsgevarin skal góðtaka hann eigur yvirhøvur ikki at vera í sáttmálan-

um.

Hann eigur at vera valdur imóti uppsøgn, soleiðis at hann skal vera tann seinasti, ið verður uppsagdur á arbeidsplássinum.

Bert arbeidsfólk ið á arbeidsplássinum eigur at kunna seta hann frá. Hann skal hava 4 mánaðar uppsagnarfrest. Hansara starv eigur ikki at hava nakað at gera við at ansa eftir arbeidsfelagunum hjá sær, men bert at verja tey. Hann skal stutt sagt tryggast totalt imóti forfylgning frá arbeidsgevarans síðu.

At vera álitismaður er eitt rættiliga ótakssamt starv. Arbeidarnir eiga tí at standa saman fyrri at fáa álitismannaskipanina broytta soleiðis, at álitismaðurin kann rokja fólk-sins áhugamál uttan at skula stúra fyrri at verða koyrdur um hann kemur á kant við arbeidsgevaran.

HEN.

Er sølan av bamsum rætta fortreytin?

Sum onkuntið fyrr er Dimmalætting aftur farin at gremja seg um, at eingin er at finna í sitandi landsstýri, sum av egnum royndum veit um rakstur av fiskivinnu at siga.

Hetta verður drigið fram í oddagrein blaðsins seinasta hósdag.

I nevndu oddagrein verður m.a. tikið soleiðis til: »Innan flokkarnar uttan fyrri landsstýrið sita

fólk, sum hava nærri samband við fiskivinnuna enn teir, sum í landsstýrinum sita...»

Áhugavert hevði verið at fingið uppspurt, hvønn sipað verður til. Síðani heimastýrislógin kom í gildi hevur sambandsflokkurin lutikið í seks landsstýrum. Hesi seks landsstýrisskeiðini fevndu um 22 ár. Í hesi 22 árin hevur sambandsflokkurin

havt 4 ymskar persónar sitandi í landsstýrinum.

Fyrst Andreas Samuel-sen, sála. Hvat visti hann um fiskivinnurakstur av egnum royndum?

Síðani Kristian Djurhuus, fyrrverandi lögmann. Hvat visti hann um fiskivinnurakstur av egnum royndum?

Og til endans Petur F. Christiansen og Eli Nolsøe. Hvat visti teir um

fiskivinnurakstur av egnum royndum?

Tann seinasti var av sambandsflokkinum enn tá settur at umsita fiskivinnu í landsstýrinum. Høvur hann nakrantíð sæð ein livandi fisk?

Tað seinasta hann gjørdi, aðrenn hann kom í landsstýrið, var, at hann seldi dukkur og bamsur úr egnari kræmboð í Klakks-Framhald á síðu 12